

Klik [hier](#) voor het originele artikel (p. 81)

ALLES OVER BETROKKENHEID

Een kind kan voetbal saai vinden of een hekel hebben aan de kamer opruimen. Maar zodra het zegt 'aan school heb ik een hekel', moeten er alarmbellen afgaan. Want weinig zin in leren, de kantjes ervan aflopen of met tegenzin naar school gaan, is een serieus probleem. Het zorgt ervoor dat kinderen minder of niets leren. Alle hens aan dek dus. Daarbij is kennis over wat betrokkenheid precies inhoudt, welke effecten het heeft en hoe je het kunt beïnvloeden, natuurlijk zeer welkom. Je vindt dat allemaal in het onderzoek van Fredricks en collega's (2004). N.a.v. 160 eerdere studies bieden zij een overzicht van alles wat we tot nu toe weten over betrokkenheid.

HET IDEE

Betrokkenheid bij school en leren lijkt een simpel begrip, maar het is een containerbegrip geworden. Fredricks & co merkten dat ook in alle onderzoeken hiernaar. Die vlogen alle kanten op, met telkens weer andere definities, begrippen en criteria. De enige rode draad was: de mate van betrokkenheid voorspelt hoe het leerlingen vergaat in hun schoolloopbaan. Vrij essentieel dus, die betrokkenheid. Gelukkig is die te beïnvloeden, maar dan moet je wel weten hoe. Alle reden om orde in de chaos te scheppen, vonden Fredricks & co.

DE INZICHTEN

Fredricks & co beginnen met een begripsbepaling: waar hebben we het precies over? Ze onderscheiden 3 soorten betrokkenheid (zie kader) die zelden strikt gescheiden zijn. Ze lopen door elkaar, maar de onderverdeling is nuttig, want dan weet je aan welke touwtjes je kunt trekken!

Invloed van betrokkenheid op leerprestaties Betrokkenheid is van grote invloed. Het bepaalt de schoolcarrière van leerlingen. Zo gaan discipline- en gedragsproblemen hand in hand met lage cijfers. En dat effect blijft lang nadreunen. Uit de Britse 'Beginning School Study' blijkt dat beoordelingen van leraren over gedrag van leerlingen in groep 3, goede voorspellers waren van leerprestaties gedurende de basisschool en zelfs van schooluitval in het vo.

3 SOORTEN BETROKKENHEID

1

Gedragsmatig Dit draait om wel of niet (willen) meedoen: aan de les, met spelen met medeleerlingen of aan buitenschoolse activiteiten. Gedragsmatig betrokken leerlingen houden zich in de klas bijv. aan de regels, maken zonder morren hun opdrachten en leveren een actieve bijdrage aan het kringgesprek.

2

Emotioneel Hierbij gaat het om positieve of negatieve gevoelens over leraren, leren, school en medeleerlingen. Emotioneel betrokken leerlingen voelen zich thuis op school en hebben fijne relaties met hun leraar en klasgenoten.

3

Cognitief Dit draait om de wil (of het gebrek daaraan) om iets te leren en alles op alles te zetten om het onder de knie te krijgen. Cognitief betrokken leerlingen willen de stof begrijpen, houden van uitdaging en geven niet snel op. Ze vertonen niet alleen inzet (zoals bij 1), maar zetten ook passende leerstrategieën in.

In deze drie herken je waarschijnlijk andere veelgebruikte concepten, zoals motivatie en attitude. Die vallen inderdaad onder de brede paraplu van betrokkenheid, maar vertellen niet het hele verhaal erover.

Ook cognitieve betrokkenheid, zoals vaak vragen stellen, is duidelijk verbonden met leerprestaties. Bij emotionele betrokkenheid konden onderzoekers zo'n verband nog niet onomstotelijk aantonen.

Schooluitval Betrokkenheid is een vangnet om schooluitval te voorkomen.

Goede relaties met leraren en medeleerlingen zijn daarbij belangrijk: dan zoeken en krijgen leerlingen eerder hulp dan dat ze school de rug toekeren. Een gebrek aan gedragsmatige betrokkenheid blijkt een belangrijke voorspeller van schooluitval. Deze leerlingen maken geen huiswerk, komen te laat of verzuimen, en voeren – als ze er wel zijn – weinig uit in de klas.

Hoe betrokkenheid ontstaat Hoe betrokken een leerling is of wordt, hangt in hoge mate af van de omgeving. Familie en cultuur spelen bijvoorbeeld een belangrijke rol, maar de onderzoekers beperken zich tot schoolgebonden factoren; die hebben scholen immers zelf in de hand.

Op schoolniveau Vooral gedragsmatige betrokkenheid kun je op schoolniveau goed bevorderen. Bijvoorbeeld door te zorgen voor een overzichtelijke en saamhorige gemeenschap, waar leraren en leerlingen inspraak hebben in de gang van zaken. Dat betekent allerm minst dat schoolregels taboe zijn. Juist niet, want ze bieden houvast en duidelijkheid. Zolang ze redelijk en rechtvaardig zijn, bevorderen ze de betrokkenheid. Voor beide andere vormen van betrokkenheid is vooralsnog minder bekend over hoe je die op schoolniveau kunt bevorderen. Daarnaast zijn medeleerlingen belangrijk

Op klasniveau Verreweg het meeste kun je bereiken in de klas. Steun van de leraar is bevorderlijk voor alle 3 de soorten betrokkenheid. Die steun moet zich niet alleen richten op hulp bij het leren (zoals modeling, **scaffolding** en **feedback**), maar ook op het creëren van een veilig klasklimaat en warme relaties met leerlingen. Hoe meer een leerling zich geaccepteerd voelt door de rest van de klas, hoe groter de betrokkenheid bij school. Een kind dat gepest wordt, gaat

schoon steeds minder leuk vinden. Verder helpt een duidelijke structuur, met heldere lesdoelen en regels, en vaste routines voor bijvoorbeeld dagindeling. Hoe minder tijd verloren gaat aan bijzaken of ordeproblemen, hoe meer betrokken leerlingen zijn.

Op individueel niveau In de omgang met individuele leerlingen kun je betrokkenheid versterken door rekening te houden met de 3 psychologische **basisbehoeften**: autonomie, competentie en verbondenheid. Ook goede 1-op-1-relaties met leerlingen zijn zoals gezegd essentieel.

IN DE KLAS

Gelukkig gaan de meeste kinderen graag naar de basisschool. Natuurlijk hebben leerlingen soms hun dag niet, zijn ze soms iets te enthousiast of hebben ze even iets anders aan hun hoofd dan jouw lessen. Dan heb je ze met een kwinkslag of aansporing snel weer in het gareel. Toch zul je ook de enkelingen herkennen die meer moeite hebben met school. Leerlingen die altijd hun mond houden in de klas, die je altijd achter de voddens moet zitten of die bij voorbaat jou om hulp vragen in plaats van zelf de sommen te lijf te gaan. Bij deze leerlingen schort het aan voldoende betrokkenheid. Denk dan niet: die leerling is nou eenmaal zo, maar grijp in. Hoe eerder, hoe beter. Ga na wat een leerling dwarszit of waar deze moeite mee heeft. Dan kun je vervolgens daar samen aan werken en afspraken maken om het gedrag in stapjes te veranderen. In het algemeen kun je preventief al het nodige doen door te werken aan een prettig en stimulerend klasklimaat. Spreek samen met je klas gedragsregels af die iedereen eerlijk en belangrijk vindt. En stimuleer dat iedereen elkaar helpt om zich daar ook aan te houden. Zorg daarnaast voor een duidelijke dagindeling, vaste routines en procedures. Leerlingen weten dan waar ze aan toe zijn en dat schept rust en veiligheid. Met *modeling*, *scaffolding* en opbouwende feedback kun je leerlingen die moeite hebben met leren, cognitief meer betrokken maken. Door te trekken aan hun betrokkenheid kun je de schoolloopbaan van je leerlingen versoepelen.

Uit de praktijk

EEN KIND BEGRIJPEN

In 35 jaar tijd heeft Pes best weleens leerlingen meegemaakt die er eigenlijk niet zo'n zin in hadden; in school en schoolwerk. Ze staat nu voor groep 1/2 van de St. Alexanderschool in Bennekom, maar heeft meestal in hogere groepen gewerkt. En vooral daar kwam ze het tegen. *'Je klassenklimaat kan nog zo goed zijn, leerlingen verschillen nu eenmaal. Bij de een past school beter dan bij de ander. En het ene kind heeft van nature meer enthousiasme of doorzettingsvermogen dan het andere. Natuurlijk is motivatie lastiger op te brengen wanneer je schoolwerk moeilijk of niet zo leuk vindt.'* Juist in die situaties is het belangrijk een kind te begrijpen, denkt Pes. *'Ontdek wat iemands kwaliteiten zijn en probeer daarop aan te sluiten. Ga in gesprek over wat leren voor hem of haar leuker zou maken.'* Zo had Pes een leerling die moeite had geconcentreerd te werken. *'Halverwege een les liet ik hem vaak even iets anders doen, zoals een kopje koffie voor me halen. Dan was hij daarna weer scherp.'* Ook is het belangrijk het positieve in iedere leerling te benadrukken. *'Er is altijd wel iets dat een kind goed kan. Zo had ik een meisje dat door dyslexie slecht meekwam met taal. Maar ze kon wel heel goed voetballen. Door dat te benoemen, zette ik haar in haar kracht.'* Extra oefentijd, ook thuis, en op tijd doorverwijzen naar RT zijn belangrijk. Het geeft leerlingen de kans een inhaalslag te maken en daardoor weer enthousiast te worden voor een bepaald vak. Maar ook in de klas kan je al veel doen, met expliciet directe instructie en door goed te kijken naar behoeftes van leerlingen. *'De een wil een einddoel voor ogen hebben, een tweede wil iets uitproberen en een derde leert vooral door het anderen uit te leggen. Daar houd ik rekening mee in mijn lesopbouw.'* Ook zorgt Pes dat er elke dag zeker 2x plezier wordt gemaakt in de klas. *'Een spelletje of iets gezelligs; dat haalt de spanning eraf.'*

- Het [artikel](#) Het belang van zelfregulatie uit het [boek](#) Ken je leerling
- [Leraar24](#) Betrokkenheid door eigen keuze
- [Artikel](#) Hoe zorg je voor een hoge betrokkenheid?

Meer lezen!